

des den af en særlig »missionsdomstol«, hvis straffe blev eksekveret af koloniøvrigheden. Når billedet ændredes efter 1780, skyldtes det hovedsagelig indflydelse fra oplysningstiden, der helt savnede sans for mission. Den mistede nu både officiel og økonomisk støtte fra Danmark, og de resterende Tranquebar-missionærer var selv tilbøjelige til at give op.

Til alt held er Nørgaards forklaringsmodel kun ramme om konkrete redegørelser, som vil bevare deres værdi. Det berettigede i hans »tese« svækkes ved begrænsning til byen Tranquebar, skønt missionsarbejdet fik lange udløbere ud over kolonigrænsen. Her var dets formelle og økonomiske stilling langt svagere, men det bredte sig dog stærkt just henimod 1800, da det stagnerede i Tranquebar. På langt sigt fik Tranquebar-missionen især betydning gennem disse udløbere.

Formelt må der ankes over en del trykfejl og andre småfejl. Der er sparet på tryksatsen, som ikke sjældent er uregelmæssig, og det er en påfaldende mangel, at afhandlingen ikke er forsynet med et personregister. På den anden side er der tilføjet nyttige oversigter over kommandanter og guvernører, missionærer og menighedernes vækst samt skibsforbindelserne til Tranquebar. Hertil kommer udmærkede illustrationer.

A. Pontoppidan Thyssen

Karen Fog Olwig: *Cultural Adaptation and Resistance on St. John. Three Centuries of Afro-Caribbean Life*. (University of Florida Press, 1985). XII+227 s., 20 \$.

I denne vigtige bog, som på grund af omstændighederne først er havnet hos undertegnede nu, giver Karen Fog Olwig en historisk-antropologisk beskri-

velse af livet på St. Jan gennem det sidste par hundrede år. (Et tema hun tidligere har behandlet mere kortfattet blandt andet i *Vestinderne – fra dansk slaveri til amerikansk masseturisme* (Skarv, 1980)). Emnet for fremstillingen er den særlige afro-caraibiske kultur, som har overlevet trods alle økonomiske og samfundsmæssige omskiftelser.

Det begyndte med danskernes kolonisation i 1717 og de første negerslavers anbringelse på øen i forbindelse med opdyrkningen, hvorefter sukkerplantager med udpræget slaveøkonomi dominerede St. Jan, indtil slaveriets afskaffelse i 1848. Fra da af og indtil midten af 1900-tallet erstattedes sukkerrørene af kvæg, og afro-caraiberne indrettede sig som selvforsynende smålandbrugere og fiskere; de fik lov til at passe sig selv i denne økonomiske stilstandsperiode og kunne lige holde skindet på næsen. Efter Anden Verdenskrig er St. Jan blevet domineret af turismen, og over halvdelen af øen er forvandlet til naturpark. Dermed er landbrug og til en vis grad fiskeri blevet umuliggjort, så de fleste indbyggere har måttet flytte til øens lille by ved Cruz Bay, hvor hovedparten ernærer sig som lønarbejdere i offentlig tjeneste eller i turisterhverv.

For hver af disse tre epoker beskriver Olwig nøje den farvede befolknings levevilkår. Skønt de politiske og økonomiske forandringer har været enorme, er der mange konstante træk i den afro-caraibiske kultur; flere af disse har tydeligvis deres rod i den bevidste reaktion mod slaveriet og plantagesystemet, som hele livsformen er udsprunget af. Navnlig fremhæves det udvekslingsnet (*network of exchanges*), der fra første færd har dannet ryggraden i det sociale og kulturelle liv på øen. I netværket udveksler man først og fremmest arbejdsydelser og fødevarer, men også mange andre former for hjælp og støtte. Der

er ikke tale om nøjeregnende bytten, snarere om en given og tagen efter evne og behov. Udvekslingsnettet omfatter en slægt, medens kærnefamilien ikke har nær samme betydning i denne vitale modkultur.

Undersøgelsens empiriske grundlag er hentet på St. Jan. Derved er der blevet mulighed for gennemførelse af en dybdeborende mikrostudie, idet den lille ø har ganske samme areal som Fanø!, og indbyggertallet har altid været begrænset: i 1846 var hele befolkningen på 2.450, i 1917 på 959 og i dag på knap 2.000 personer. Dis- ses forhold beskrives indgående og kompetent, og fremstillingen krydres af en række velvalgte og meget spændende eksempler, især fra slaveriets dage.

Bogens fortjeneste er at bygge bro mellem traditionel historie og antropologi. Det anvendte kildemateriale er således dels arkivalier (blandt andet fra St. Jans landfoged, som giver meget detaljeret information, navnlig om 1800-tallet), dels oplysninger ind-

samlet ved eget antropologisk feltarbejde under langvarige ophold på øen, (interviews har været nødvendige til dels som følge af problemer med adgang til moderne arkivalier hos stedlige myndigheder). Sammen med den relevante litteratur er begge kildegrupper udnyttet til en overbevisende argumentation for forfatterens forskningsteoretiske hovedidé: at antropologernes problemer med at forstå og forklare den særlige afro-caribiske familiestruktur kan løses gennem historisk-antropologiske case studies. Disse er netop anvendelige til at belyse kontinuiteten og dermed forklare aktuelle forhold, der ellers umiddelbart synes gådefulde.

Karen Fog Olwigs bog, (som blev genoptrykt i 1987), er et glimrende eksempel på en sådan stimulerende punktundersøgelse. Det er et held, at den er fremkommet på et hovedsprog, som kan sikre værket den udbredelse, det fortjener.

Erik Gøbel

DET 20. ÅRHUNDREDE

Tage Kaarsted: *Ove Rode – en politiker ved vejs ende*. (Udgivet af Institut for Presseforskning og Samtidshistorie. I kommission hos Odense Universitetsforlag, 1989). 216 s.

I forordet til dette fjerde og afsluttende bind af Ove Rode-biografien ytrer Tage Kaarsted bekymring for, at den lange tilblivelsestid – 26 år – og afstanden tidsmæssigt mellem bindene kan svække helheden i fremstillingen. Specielt føler han en risiko for, at hans egne holdningsglidninger kan få ham til at anlægge »et skiftende syn

på bogens hovedperson og baggrundshistorien« (s. 7).

Nu har vi jo ikke særligt gode eller dybtgående analyser af den videnskabelige biografis problematik. Hvis en sådan engang skal skrives, kunne man jo interessere sig for, om det ikke også kan have sin positive virkning, at biografen i alder så at sige følger tæt med den biograferede person.

Kaarsted har faktisk, hvis man tillader en lidt grov beregning, i alder ligget omkring fem år foran den alder, Ove Rode har i de enkelte bind. Først i dette sidste bind overhaler Ove Rode forfatteren, ellers har de alders-